

ALİ NUSRET

MAKÂLÂT-I TÂRİHİYYE VE EDEBİYYE

Hazırlayan
Ulaş Bingöl

dünbugün
yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2020, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 99

Edebiyat: 43

ISBN 978-605-4635-99-3

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı:

İstanbul, 2020

Yazar:

Ali Nusret

Hazırlayan:

Ulaş Bingöl

Editör:

Furkan Öztürk

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Sayfa/Kapak Düzeni:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Mikyas Basım Yayın Matbaacılık

(Sertifika No: 35532)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Ali Nusret / Makâlât-ı Târihiyye ve Edebiyye

Hazırlayan: Dr. Ulaş Bingöl

İstanbul : DBY Yayınları, 2020.

144 s. ; 15,0 x 21,0 cm ____ (DBY Yayınları ; No. 99)

ISBN 978-605-4635-99-3

1- Edebiyat 2- Türk Edebiyatı

İçindekiler

Ön Söz	7
Makâlât-ı Târihiyye ve Edebiyye'nin İncelenmesi	11
1. Makâlât-ı Târihiyye ve Edebiyye'nin Dış Özellikleri	11
2. Makâlât-ı Târihiyye ve Edebiyye'nin Muhtevası.....	12
Kaynakça	21

MAKÂLÂT-I TÂRİHİYYE VE EDEBİYYE

Bir Tiyatro Zemîni.....	27
21 Safetü'l-Hayr Sene 974.....	33
Cem Sultân.....	41
İntibâh-ı Târihî.....	51
Târihte Tasvîr ve Tahlîl-i Vakâyi'	59
Târihte Muhârebât ve Hissiyât	65
Edebiyat-ı Etfâl -I-	71
Edebiyat-ı Etfâl -II-	79
Parnasyenler -I-	87

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

Tel.: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Parnasyenler -II-.....	95
Edebiyatta Vatanperverlik.....	103
Edebiyatta Askerlik.....	111
Küçük Hikâyeler ve Bir Nümûne.....	117
Sabrî-yi Şâkir.....	125
Tezyîn-i Lisân Ve Üslûb-ı Beyân.....	133
Şi'r ve Nesrin Güzelliği.....	139

Ön Söz

İsmi, Ara Nesil ve Servet-i Fünûn edebiyat topluluğu ile birlikte anılan Ali Nusret (1872-1913) Plevne’de şehit olan Binbaşı Osman Şahabettin’in oğludur. Ayrıca Servet-i Fünûn edebiyat topluluğunun önemli isimlerinden Cenab Şahabettin’in küçük kardeşidir. İlk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra Mühendishane-i Berri-i Hümayûn’da eğitim alır. Buradan mezun olduktan sonra askerlik mesleği yerine daha çok öğretmenlik yapar. Fransızca, kitabet, tarih dersleri verir. Askeri okullarda, Mercan ve Vefa liselerinde, İstanbul Erkek Muallim Mektebi’nde edebiyat öğretmenliği yapar. II. Meşrutiyet’ten sonra kaymakam (yarbay) rütbesindeyken emekliye ayrılır. 1913’te veremden dolayı hayatını kaybeder.¹

Ağabeyi Cenab Şahabettin gibi edebiyat hayatına şiirle başlayan Ali Nusret *Gülşen*, *Muhit*, *Saadet*, *Hamiyyet* gibi dergi ve gazetelerde şiirlerini yayımlar. Daha sonra 1891 yılında elli dört şiirin yer aldığı *Şihâb*² adında bir kitap yayımlar. Bu kitabını yayımladıktan sonra şiir

¹ bk. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri C. 2*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1969, s. 1264; Murat Yalçın (Ed.), *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi - Cilt I*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010, s. 82.

² bk. Ali Nusret, *Şihâb*, Cemal Efendi Matbaası, İstanbul 1306.

ile uğraşmayı bırakıp dergi ve gazetelerde dil, edebiyat, tarih ve fen ile ilgili makaleler kaleme alır; Servet-i Fünûn döneminde ise mensur şiirle ilgilenir. Ayrıca Fransızca yazılan birçok eseri Türkçeye çevirir.

Büyük bir şair olmayan Ali Nusret'in *Şihâb* adlı kitabındaki şiirler de pek başarılı bulunmamıştır. Bengü Vahapoğlu, Ali Nusret'in bu kitabında eski ile yeni arasında daha çok eskiye yakın durduğunu belirtir. Zaten kitaptaki birçok şiir Muallim Naci, Şeyh Vâsî, Cenab Şahabettin, Abdullah Memduh gibi şairlere yazılan nazirlerden, onların şiirlerini tazmîn ve tahmîsten oluşmaktadır.³ Aşk, ölüm, tabiat ve din konularında şiirler kaleme alan Ali Nusret daha çok ağabeyi Cenab Şahabettin ve Muallim Naci etkisindedir. Kardeşi Osman Fahri'nin ölümü ardından yazdığı mersiye duygu yüklüdür. Ölümü ele almasına karşın Hamid gibi felsefi sorgulamalara girmemiştir. Tabiat ve aşk şiirlerinde de ciddi bir ses getirmemiştir. Alfabenin ıslahı konusundaki düşüncelerini anlattığı *Osmanlı Elifbesi* adında bir kitabı ve *Küçük* başlıklı bir piyesi vardır. Yabancı dilde yazılan roman, öykü ve makaleleri çeviren Ali Nusret, daha çok *Tercümân-ı Hakikat* gazetesinde eserlerini yayımlar.

Ali Nusret'in Türk edebiyatındaki asıl yeri dil ve edebiyat hakkında kaleme aldığı makalelerinde aranmalıdır. Bazı makalelerini *Makâlât-ı Târihiyye ve Edebiyye* adlı eserine alan Nusret, dilin sadeleşmesi, gramer kitabı, alfabenin ıslâhı, dilin yanlış kullanımı gibi konulara eğilmiştir. Nitekim *Makâlât-ı Târihiyye ve Edebiyye*'ye aldığı makalelerinden bir kısmı bu yöndedir. On altı makalenin yer aldığı bu eserde altı makale tarih ile ilgiliyken on makale edebiyat hakkındadır. Bilhassa tarih ile ilgili makalelerinde Namık Kemal'in tesirinde olan Ali Nusret, tarihi olaylardan söz ederken süslü bir dil kullanmayı tercih eder.

³ Bengü Vahapoğlu, "Ali Nusret Hayatı, Sanatı, Eserleri", *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2009, s. 2.

Bu çalışmada Ali Nusret'in *Makâlât-ı Târihiyye ve Edebiyye* adlı eserini Latin harflerine aktardık. Metinde bulunan bazı Farsça beyitleri de Türkçeye çevirdik. Ayrıca eserin muhtevası hakkında kısa bir değerlendirme yaparak okuyucunun eser hakkında bilgi sahibi olmasına olanak tanıdık. Eseri çevirirken Arapça ve Farsça kelimelerin uzunluklarına dikkat ettik.

Özellikle Namık Kemal'in nesirdeki süslü dilinin takip edilmesinden ötürü bu eseri Latin harflerine aktarırken birçok güçlükle karşılaştık. Arapça ve Farsça terkiplerin oldukça fazla olduğu bu eseri hazırlarken Prof. Dr. Ahmet Tanyıldız ve Doç. Dr. Mustafa Uğurlu Arslan görüşlerini benimle paylaştılar. Her iki hocama da sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca metin hakkındaki görüş ve tavsiyelerini benimle paylaşan Dr. Uğur YİĞİZ'a teşekkür ederim.

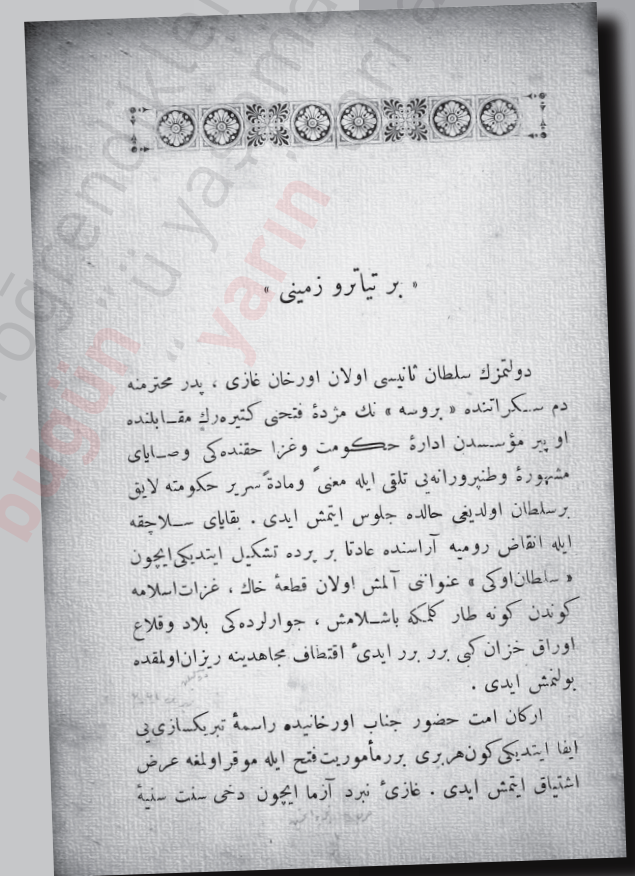
Ulaş BİNGÖL
Siirt, Eylül 2020

Kaynakça

- Ali Nusret, *Makâlât-ı Târihiyye ve Edebiyye*, Muhtar Hâlid Kitaphânesi, İstanbul 1328.
- Ali Nusret, *Şihâb*, Cemal Efendi Matbaası, İstanbul 1306.
- İnal, İbnülemin Mahmut Kemal, *Son Asır Türk Şairleri C. 2*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1969.
- Köprülü, M. Fuad, *Bugünkü Edebiyatımız*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.
- Namık Kemal, *Makâlât-ı Siyasîyye ve Edebîyye*, Selânik Matbaası, İstanbul 1909.
- Top, Bekir, “Ali Nusret’in Dil, Tarih ve Eğitimle İlgili Görüşleri-Eserleri (Metin)”, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı*, İstanbul 2010.
- Vahapoğlu, Bengü, “Ali Nusret Hayatı, Sanatı, Eserleri”, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Programı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- Yalçın, Murat (Ed.), *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi - Cilt I*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010.

Ali Nusret

MAKÂLÂT-I TÂRİHİYYE VE EDEBİYYE

مختار مآلر كتابخانه سى كلبانى

تارىخى وادبى قسى

عدد : ١

مآلات تاريخيه وادبيه

محررى
على نصرت

مختار خالد كتابخانه سى — استانبول

١٣٢٨

Muhtâr Hâlid Kitabhânesi Külliyyâtı

Târihî ve Edebî Kısmı

Aded: 1

MAKÂLÂT-I TÂRİHİYYE VE EDEBİYYE

MUHARRİRİ
ALİ NUSRET

MUHTÂR HÂLİD KİTÂBHÂNESİ — İSTANBUL

1328

BİR TİYATRO ZEMİNİ

Devletimizin sultân-ı sânisî olan Orhan Gâzi, peder-i muhteremine dem-i sekerâtında Bursa'nın müjde-i fethini getirerek mukâbilinde o pîr-i mü'essiden idâre-i hükûmet ve gazâ hakkındaki vesâyâ-yı meşhûre-i vatanperverâne-yi telakkî ile mânen ve mâddeten serîr-i hükûmete lâayık bir sultân olduğı hâlde cûlûs etmişti. Bakâyâ-yı Selâcika ile enkâz-ı Rûmiyye arasında âdeta bir perde teşkil ettiğı için "Sultân Önü" unvânını almış olan kıt'a-i hâk guzât-ı İslâm'a günden güne dar gelmeye başlamış, civârlardaki bilâd ve kal'a evrâk-ı hazân gibi birer birer eydî-i iktitâf-ı mücahidine rizân olmakta bulunmuş idi.

Erkân-ı ümmet huzûr-ı cenâb-ı Orhanîde râsime-i tebrîk-sâzîyî ifâ ettiğı gün her biri birer me'mûriyet-i fetih ile mukır olmaya arz-ı iştiyâk etmiş idi. Gâzî-i neberd-azmâ için dahi sünnet-i seniyye-i fahrû'l-guzâta iktifâdan mu'azzez emel yoktu: Kalem-rev-i Osmânî civârında bulunup da henüz kabza-ı adâlet-i İslâmîyyeye geçmemiş bulunan mevâki' bir bir meftûn-ı şemşîr-i âb-dâr edilerek neşr-i ahkâm-ı sa'âdet ü medeniyet edilmesi makrûn-ı fermân-ı sultânî oldu. İşte bu sırada da Aydos Kal'asının fethi de gâzî-i İskendâr-tüvân Konur Alp ile mücâhit-i nev-civân Abdurrahman'a tevcih edilmişler idi.

Şân-ı hamâsetleri taraf-ı sultânîden bu sûretle tebcîl edilen o iki devler, zamânın edevât-ı bâsita-yı kal'a-gîrisi ile etrâf-ı hisârı kuşatılar. Meğerki cihâdda Osmanlıdan beklenen bütün fedâkârlıkları, bütün himmetleri bir azm-i hüda-pesendâne ile bezl etmekte bulunmakla beraber mevki'in menâ'atı, zamânına göre hisârın muhkemi-yeti emr-i fethi te'hir ediyordu.

Günler geçerek husûl-i emel te'hir ettikçe, ale'l-husûs sîne-i nev-cüvânisinde aşk-ı zafer bir kânûn-ı cünûn gibi iştigâl etmekte olan Abdurrahman yed-i celâdetini hasbî darbeler ile pîş ü peyindeki edevât-i hadîde üzerinde tecrübe ediyor, gerçekten çıldırma derecelerine geliyor ve şu sâha-ı şerefi mağluben terk etmekten ise burada celâdet-i Osmânîyye ile istihzâ eder gibi bi-kayd u fütûr duran şu kal'a-yı men'iyyenin meydân-ı ateş üzerinde rîze rîze olmayı temennî ediyordu. Esbâb-ı mâddîyyenin aczi tezâhür etme derecelerine gelince bütün gâzilere bir hayret istilâ etmiş ve cümlesi, *Tacü't-Tevârih*'te mestûr olduğu üzere, cenâb-ı vahibü'l-âmalden bir "latife-i gaybiyye" zuhûruna intizâr etmeye başlamışlardı.

Fi'l-vâki' bu latife, arası çok geçmeden, bütün letâfet-i şâirânesi ile zuhûr etti:

Kal'a tekfurunun gülbâhar-ı hayâta henüz resîde bir kerîmesi vardı ki küçük yaşından beri hüsn-i tâlim ve terbiyesine sûret-i mahsûsada îtinâ olunmuştu. Tab'an pek âsî olan bu kız büyüdüğü, okudukça hiddet-i zekâsı ile beraber tahassüsât-ı kalbiyyeye esir bir perî-i sevdâvî olduğu anlaşılmıştı.

Aydos Kal'asının dâhil-i der ü duvarında kendini bir mûrg-i giriftâr gibi kafes-nişin-i esâret addeden bu nev-gonca-yı hayâtın rûh-ı nîzarında yavaş yavaş mübhem emeller, bulanık arzûlar, âteşin hevesler uyanır, etrafındakilerin bütün îtinâ-yı şevk-efzâları ile beraber samîm-i kalbinde mahzûn u giryân bir iştiyâk-ı munfa'îl hissediyordu. Bazen, küçük yaşından beri kendisini öz vâlîde şefkatinden daha kıskanç bir his-i mihrîbânî ile büyüttmüş, pey-der-pey mahrem-i serâiri olmuş bulunan dadısını alır, etrâf-ı kal'ada pederinin hudûd-ı

müsâadesi ile muhât olan kırlarda saatlerce dolaşır, dolaşır... Bütün bu teferrüclerden ale'l ekser daha mahzûn, daha asabî, daha bi-karar olarak avdet ederdi. Kızın bu etvâr-ı acîbesi, tekfurun nedîmeleri arasında mevzûubahis oldukça hiçbir ehemmiyyet ve mâ'nâ atf edilemez, olsa olsa piyâle-i izdivâc ile teskîn edilmesi iktizâ eden harâret-i şebâba atf olunurdu. Hatta bir gün dadısı kendisine bundan bahsetmiş, fakat o kadar sert bir cevap alarak zavallı kızın ruhsâr-ı sâfını o derece gülgüne-i hicâb eylemiş idi ki artık bir daha o dür-i ismet huzûrunda bunu, çâre-i izdivâcı dermeyân etmeye kimsede cesaret kalmamıştı.

İşte kerîme-i tekfur bu türlü âlâm-ı garibe-i asabiyye ile rencîde ve kal'a mücâhidin-i İslâm ile muhât olduğu gecelerden birinde bîçârenin dimağ-ı âteşini hayâlât-ı mahûfe ile saatlerce mahmûm oluktan sonra sâ'ika-yı bi-tâb'ı ile bilâ-ihitiyâr gözlerini kapamış, bir meyyit-i müteneffis gibi uyumuştı. Garip bir rû'yâ gördü: serâpâ bürehne olarak derin, karanlık bir kuyuya düşmüş, müstemendâne feryâd ediyordu. Fakat, heyhât! Bütün avazeleri o çâh-ı târikın tengna-yı bî-emânında bir aks-i müstehziden başka cevâb-ı selâmet vermiyordu, ne tarafa imâle-i dest-i istimdâd edecek olsa bir darbe-i hakaretten başka mukâbeleye nâ'il olamıyordu. Zulmet gittikçe artıyor, bîçâre duhter-i Yûsuf-nasîb ka'r-ı na-yâb-ı ye's içinde garik oluyordu... Fakat kârban-ı sa'âdet ve necât pek uzakta değil idi. Artık tamamen nevmîd olduğu bir sırada gözleri bir şû'le-i hayât-efrûz ile parladı, kuyunun kenâr-ı bâlâsında bir fûruğ-ı âlem-ârâ hüveydâ idi.

Zavallı kız, heyecânından nazra-ı ûlâda fark edememişti. Fakat şimdi tamamen görüyordu ki bu nûr mücessem insan şeklinde, hayır, insan o kadar güzel olamazdı; âdeta esâtîrî bir Kahramân şeklinde, bir tasvîr-i Nerîmân şeklinde idi. O ne rikkat-âmîz nazarlar, o ne bülend ü pâk nâsiye, o ne simâ-yı latîf ü mehîb! Ömründe bu kadar güzel erkek görmemişti. Ne çâre ki mevki'inin dehşet-i mahûfesine bu çehre-i sevdâ-fürûzun verdiği meshûriyet de munzam olarak zavallı garike-i çâh-ı felâketin âdeta dili tutulmuş, istimdât bile edemiyordu. Lâkin sergeşteğân-ı mesâibe en me'yûs demlerinde inşirâh-âver-i ikbâl olan

baht u kader gibi bir dest-i münevver, o kahramân-ı Rüstem-hisâlin bazı-yı sîmîni uzandı. Kızcağızı fevk-i çahe aldı; kamer bütün letâfet-i sevdâvîsi ile isâr-ı nûr ediyor, kerîme-i tekfûrun ten-i üryânı o münî-i meçhûlün enzâr-ı iştiyâkında bir mir'ât-ı musaffâ gibi parılıyordu. Gecenin âgûş-u tenhâyesinde esâtir-i evvelin perileri gibi şa'saa-paş-ı hüsn ü ân olan bu dilber-i üryânî, bu Rûm afetini çemenler, çiçekler arasında o şefafiyet-i fitne-hîz ile terke razı olmayan kahramân kendi hil'at-ı cengâveranesini çıkardı, kızcağızı buna sardı... kayboldu...

Kız, dil-i nermîni bu rû'yâ-yı acîb ile pârelenircesine çarparak uyandı. Henüz fecr söküyordu. Sîne-i sâf-ı simâda nâzik, hafif, gülğün bulutlar pâre pâre dağılıyordu. Hemen yatağından fırladı. Evvelâ mû'tadi üzere aynasına koştu; saçları darmadağan olmuştu. Rû'yâsında bunları o kadar hırpalamış ki âdeta şimdi parmaklarında onların âlâm-ı istikâ'sını hissediyordu. Sonra gerden-i sîmini üzerinde bir ağırlık hissetti: bir altın çelîpâ! Küçük yaşından beri bunu bir mavi kurdele ile boynuna bağlamışlardı. Fakat şimdi, her neden ise bu kurdele, bu çelîpâ onu sıkıyordu. Asabî bir telâş ile çözdü. Bir tarafa attı! Sonra geceki rû'yânın hayâlât-ı hayret-bahşâsı içinde medhûş-ı istiğrâk olmak üzere penceresinin önüne geçti, etrâfa atf-ı nazar etti: yapraklar, çemenler üzerindeki jaleler te'sir -i eşi'a-i âfitab ile yavaş yavaş eriyordu... uzakta mücahidin-i İslâmın ordugâhı bir kal'a-i zî-hayât gibi hareket eyliyordu. İlk defa olarak bu temâşâdan mahzûz oldu. Bakalım, muhârebe nasıl şeydi? Şimdi bunu merak ediyordu. Artık yüreğinde hâcise-i pervâ kalmamıştı. Burc-ı hisâra çıktı. Bir mazgala başını dayadı, baktı... Gözlerine inanamıyordu: pîş-i sâf-ı siyâhta bir cengâver-i bî-hemta bârika-i celâdet gibi lem'a-feşân oluyordu. Kabz-ı gözlerini bütün fer-i iştiyâk ile açtı. Kalbinden: "Uyuyor muyum? Yine rû'yâ mı görüyorum?..." diyordu.

Fakat baktıkça daha ziyâde meclûb ve meshûr olarak hükmetti: serdâr-ı ketibe-i muhâsirin olan o cengâver, yani Abdurrahman Gâzi dün gece kendisini çâh-ı belâdan tahlîs eden kahramân-ı vakûr idi. Zaten dil-dâdesi olduğunu bu hayâl-i girizânı böyle bütün tecemmülât-ı

zafer ve ihtîşâm ile karşısında görünce zavallı kız büsbütün şûrîde oldu. Ah, şu burçtan onun zîr-i na'l-i yekrânına uçmak mümkün olseydi... Aman Yâ Râbbi! Ne kadar da tehlikeli celâdetler gösteriyordu. Ya mahsûrların hedef-i peykân-ı kazâsı olursa!.. Bu vâhime kızcağızı büsbütün nâ-şekîb etti. Yanakları gülgonce-i ismet kesilmiş, nâsiye-i tarâvet-nakinde nûr-ı nezâhet parılıyordu. Düşündü, düşündü, niçin kahramânların, nice erbâb-ı fetânet u ihtiyâlin bulamayacağı bir çâre-i âcili der-akab bütün fer u fûrû'u ile te'emmül etti; bir azm-i hüddâ-pesendâne ile kâğıda kaleme sarıldı; Abdurrahman Gâzi'ye hitâben gayet samîmî, gayet sûzişli bir nâme-i muhabbet yazdı, rû'yânın bütün tafsîlâtını bu nâmeye dercettikten sonra böyle nâciz bir kal'anın fethi için vücûd-ı latîf-i kıymetdârını tehlikeye ilkâ' etmenin lüzûmu olmayıp bu kal'ayı onun gibi bir cengâver-i dil-pesende teslîm etmek kendisi için mahz-ı şeref ve sa'âdet olacağı ve bu uğurda canını fedâyâ âmâde bulunduğunu, lâkin bu emr-i hayrın hemen icrâsı mümkün olamayıp gâzilerin şu va'd-i hâlisâneye i'timâd ile şimdi bir hareket-i rucû'ıyye göstermelerini ve birkaç gece sonra hafiyen gelmelerini velhâsıl kâffe-i tedâbir-i şeytanet-kârâneyle ilâve eyledi. Ve bu kâğıdı kemâl-i îtinâ ile büküp şemîm-i bûsesi ile ta'tir ettikten sonra târ-ı gîsûvânı ile bir taş parçasına bağlayarak sû-yı guzâta perrân eyledi...

Bu peygâm-ı mütehaccir-i zafer bir rivâyette Akçakoca'nın, bir rivâyette doğrudan doğruya Abdurrahman'ın süm-i semendine isâbet etti. Aldılar, baktılar, mektubu görünce hemen muhâsirin arasında Rûm lisânına aşına bir adam aradılar. Mezâyâsına matlab olunca bir encümen-i meşveret akd ettiler. Mektubun hâliset-i ifâdesinde iştibâha muhâl yok idi, her kelimesinde âteş-i sevdâ hissediliyordu. Farz-ı muhâl olarak bir tuzak dahi olsa dest-yârî-i imân ile meydân-ı gazâyâ atılan o cengâverlerin böyle hud'alardan pervâları mümkün müydü?.. Nihâyet kal'a etrâfında bir yangın ikâ' ederek tekfura bu harîk-ı nageh-zuhûr yüzünden firâra mecbûr oldukları fikrini ilkâ' etmeye karar verdiler. Gecedan bir az zamân geçer geçmez mahsûrlar,

etrâf-ı kal‘ayî büyük bir yangın sararak muhâsırların da üftân u hîzân, firâr etmekte olduklarını görünce şevk u sürûrlarına pâyân olmadı ve tekfur bütün efrâd-ı kal‘anın arzu ettikleri gibi ser-germ-i neşât olmalarına müsâ‘ade etti...

Kendi de askerlerinden ziyâde mest-i sahbâ-yı gurur olmakda iken uzakta câ-be-câ semâ-pervâz şû‘lelerin her biri asıl kerîmesinin kalb-i sevdâzedeinde bir çerağ-ı sûr oluyordu...

Kal‘a-nişînânın zevk-i gâfilanesi böyle devam etmekte iken leyle-i zafer hülûl etti; Abdurrahman Gâzi silâh arkadaşlarından seksen kadar dilâverin refâkati ile civâr-ı kal‘aya geldi. Saat, nısf-ı leyli biraz geçmişti; duhter-i pakize-i tekfur bir ferîşte-i nûr gibi kenâr-ı bârûda şebzindedâr-ı intizâr idi. Ma‘şûkunun uzaktan mehtâb gibi tulû‘ ettiğini görünce zalâm-ı şeb nazarında bir deryâ-yı eşvâk oldu. Abdurrahman dahi onun böyle peymânında sadık olduğunu görünce artık hamâset-i kalbi bir kat daha firâvân olarak refika-yı tâlî‘ine tebşîr-i zafer eyledi. Hasılı “Solakzade”nin şive-i selîsi ile: “o mahbûbe-i âlem zülfî gibi bir kemendi ham-ender-ham idüp pertâb etti.” Gâzi-i cesur hemen tırmanarak bâlâ-yı hisâra çıktı. Ma‘şûka-yı mehlîkâsına kavuştu. Dakika fevt etmeksizin lüzûmu kadar dilâver daha çıkardı. Evvel-be-evvel kal‘a kapısının muhafızları yanına varıldı. Cümlesi küşte-i hânçer-i tâb-dâr edildi. Kapı açıldı. Gâziler girdiler. Tekfuru firâş-ı mestânesinde mahmûr peymâne-i ecel ettikten sonra kerîme-i pâkîzesini ganâim-i vefire ile aldılar! Bu mücessem peyâm-ı dil-ârâm-ı fethi kemâl-i i‘zâz u icbâl ile huzûr-ı sultâna getirdiler.

Hazret-i pâdişâh nâsiye-i pâkinde nûr-ı ezeli-i Hudâ fîrûzân olan bu melike-i ismet ile Abdurrahman Gâzi’nin hemen akd-i nikâhını fermân buyurdu. Kâbîn-i yümn ü ikbâlî koca bir hisâr-ı üstüvâr olan bu izdivâç, bir sûr-ı millî şeklinde kemâl-i ihtîşâm ve tantana ile Bursa şehrinde icrâ olundu.

İşte Aydos Kal‘asının târih-i fethi böyle bir menkıbe-i aşîkâne ile pîrâyedâr-ı letâfettir.

MAKÂLÂT-I TÂRİHİYYE VE EDEBİYYE

Tanzimat Dönemi’nde Türk edebiyatına giren makale türü Namık Kemal, Şemsettin Sami, Ahmet Mithat Efendi, Nabizade Nazım, Süleyman Nazif gibi isimlerin uğraşları neticesinde önemli gelişme kaydeder. Bilhassa gazetelerin yaygınlaşması ile makale yazarlarının sayısında da artış olmuştur. Avrupa’ya gidip gelen birçok Osmanlı aydını, düşüncelerini halka daha kolay aktarabilme adına makale türüne yönelmiştir. Özellikle Namık Kemal’in tarih, edebiyat, siyaset, aile kurumu ve din hakkında düşüncelerini dile getirdiği makaleleri dikkat çekicidir. Kemal’in *İbret* ve *Hürriyet* başta olmak üzere birçok gazetede yazdığı makaleleri 1909’da bir araya getirilerek *Makâlât-ı Siyasîyye ve Edebîyye* başlığıyla kitap olarak basılır. Namık Kemal’in gerek makalelerinde gerek tarih konulu eserlerinde benimsediği üslup başta Süleyman Nazif olmak üzere birçok kişiyi etkilemiştir. Bu kişilerden biri olan Ali Nusret de *Makâlât-ı Târihiyye ve Edebiyye* adlı eserine aldığı makalelerinde üstadının yolunda giderek tarih ve edebiyat konusunda daha çok halk yararını gözetmiş, özellikle tarih hakkındaki görüşleri ile üstadının düşüncelerine yaklaşmıştır.

Bu çalışmada Ali Nusret’in *Makâlât-ı Târihiyye ve Edebiyye* adlı eserini Latin harflerine aktardık. Metinde bulunan bazı Farsça beyitleri de Türkçeye çevirdik. Ayrıca eserin muhtevası hakkında kısa bir değerlendirme yaparak okuyucunun eser hakkında bilgi sahibi olmasına olanak tanıdık.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-605-4635-99-3

9 786054 635993